

Co warto wiedzieć o niedźwiedziu?

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W RZESZOWIE

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W RZESZOWIE

CO WARTO WIEDZIEĆ O NIEDŹWIEDZIU?

W Polsce występuje tylko jeden gatunek z rodziny niedźwiedziowatych – niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*). Jest dużym zwierzęciem. Samica może ważyć średnio ok. 200 kg, natomiast samiec może być dwa razy cięższy. Wysokość w wyprostowanej postawie może dochodzić do 2 m w przypadku samicy i nawet do 3 m w przypadku samca! Jest wszystkożercą, tzn. odżywia się zarówno pokarmem zwierzęcym jak i roślinnym. Ciało niedźwiedzia jest masywne, krępe i pokryte gęstą, ciemnobrązową sierścią. Jego środowisko życia stanowią głównie leśne ostępy w górach, stąd cała polska populacja niedźwiedzia koncentruje się na południu kraju w paśmie Karpat. Niedźwiedzie większość życia spędzają samotnie. W pary łączą się w okresie rozrodczym od maja do lipca. Ruja u samic trwa od 10 do 30 dni. Po 8 miesiącach od kopulacji, zimą, podczas snu zimowego, rodzą się młode, których jest zazwyczaj 2 lub 3. Początkowo nie odstępują matki na krok. Samodzielne stają się dopiero po 2 latach, a dojrzałość płciową osiągają po 4 lub 6 latach. Niedźwiedź na wolności może żyć nawet 40 lat.

NIEDŹWIEDŹ GATUNEK CHRONIONY

Niedźwiedź brunatny – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183 z późn. zm.) – jest objęty w Polsce ścisłą ochroną gatunkową. Jest również gatunkiem wymagającym ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. Niedźwiedź jest także gatunkiem objętym Dyrektywą Siedliskową (92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory), został umieszczony w załącznikach II i IV oraz stanowi jeden z gatunków wskaźnikowych dla typowania obszarów proponowanych do objęcia ochroną przez Unię Europejską w ramach opracowywanej sieci NATURA 2000. Jest jednym z 5 gatunków chronionych, za którego szkody (wyrządzone w pasiekach i pogłowie zwierząt gospodarskich) Skarb Państwa wypłaca odszkodowania.

NIEDŹWIEDŹ TO NIE PLUSZOWY MIŚ!

Pomimo „słodkiego” wyglądu, niedźwiedź może być bardzo niebezpieczny. Nie można zapominać, że jest to duże, dzikie i bardzo silne zwierzę. Zaniepokojony lub rozdrażniony może zranić, a nawet zabić człowieka!

NIEDŹWIEDŹ + CZŁOWIEK = KONFLIKT?

Niedźwiedź to gatunek oportunistyczny, tzn. taki, który z łatwością przystosuje się do zmian warunków środowiskowych, stąd nie powinien dziwić fakt, że wykorzystuje obecność człowieka, co gwarantuje mu łatwo dostępny pokarm. Stąd też dość częste przypadki ataków na niezabezpieczone pasieki czy na zwierzęta gospodarskie. Niestety równie często notowane są przypadki podchodzenia niedźwiedzi w pobliże do ludzkiej zabudowy z uwagą na wyrzucane na śmietnik resztki jedzenia, z których chętnie korzysta jako źródło łatwego pokarmu.

PRZECIWDZIAŁANIA SYTUACJOM KONFLIKTOWYM:

- w czasie spacerów po lesie poruszaj się wyznaczonymi szlakami, drogami, unikaj młodników, jarów, bądź słyszalnym a zarazem słuchaj co się dzieje wokół;
- widząc świeże tropy niedźwiedzia wycofaj się, nie idź za nimi, idź w drugą stronę, a jeżeli musisz, zachowaj szczególną ostrożność;
- nie pozostawiaj śmieci, odpadków jadalnych i samego jedzenia na szlakach, drogach, tam gdzie się poruszasz (zabieraj je ze sobą!);
- nie wyrzucaj na niezabezpieczone kompostowniki pozostałości jedzenia;
- często wapnij kompostowniki a najlepiej zabezpiecz dostęp do nich trwało;
- mienie (kompostowniki, pasieki, inne) można zabezpieczyć ogrodzeniem elektrycznym, używać specjalnych koszy itp.;
- tam gdzie są kompostowniki, wszelkie grille, resztki po spotkaniu, imprezie na noc powinny być bezwzględnie usunięte lub zabezpieczone;
- fotografuj przyrodę w naturze, a nie przy specjalnie przygotowanych nęciskach;
- nie dokarmiaj w żaden sposób niedźwiedzi;
- śpij pod namiotem - jedzenie trzymaj z dala od namiotu i zabezpieczone;
- jeżeli spotkasz niedźwiedzia wycofaj się spokojnie, nie uciekaj. Spokój i opanowanie to najważniejsze. Ciekawość, chęć zrobienia zdjęcia nawet jak najlepszego, może cię dużo kosztować.

Pamiętaj jednak, że każda sytuacja może być inna, stąd też nie ma jednego schematu postępowania.

JAK ZAPOBIEGAĆ POWSTAWANIU SZKÓD

Aktualnie najczęściej szkód wyrządzają niedźwiedzie w pasiekach. Sprawdzoną formą zapobiegania takim szkodom jest stosowanie pastuchów elektrycznych.

Przy czym bardzo ważna jest prawidłowa budowa takiego zabezpieczenia. Pastuch elektryczny składa się z elektryzatora, panelu solarnego i minimum czterech drutów o średnicy min. 2 mm rozpostartych na solidnych słupkach. Druty powinny być dobrze naciągnięte po zewnętrznej stronie ogrodzenia, zaś dolny drut powinien znajdować się w odległości nie wyżej niż 20 cm od powierzchni terenu.

Kolejne druty z prądem powinny znajdować się w odległości 40 cm, 60 cm, 90 cm od powierzchni gruntu.

Tak skonstruowane ogrodzenie powinno być odsunięte od wszelkich elementów środowiska, które umożliwiłyby niedźwiedziowi podkopanie się lub przeskoczenie takiego ogrodzenia, tj. skarp, nasypów, drzew i zakrzaczeń.

Pas ziemi pod pastuchem i ogrodzeniem musi być regularnie odchwaszczany.

W przeciwnym razie ogrodzenie takie jest nieskuteczne.

Zapobieganie szkodom w owcach i bydło jest trudniejsze.

Występują one nieregularnie, na większym obszarze i są trudne do przewidzenia. Do ograniczenia tych szkód stosuje się również pastuchy elektryczne, jak również odpowiednio ułożone psy pasterskie.

Sposoby te są także skuteczne wobec wilków.

JAK OTRZYMAĆ ODSZKODOWANIE

Za szkody wyrządzone przez niedźwiedzie w pasiekach, w pogłowiu zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych przysługuje odszkodowanie. Podstawą prawną do wypłaty odszkodowań, a także dokonywania oględzin miejsca wystąpienia szkody oraz oszacowanie jej wartości jest art. 126 ustawy z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478) oraz przepisy wykonawcze tj. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (Dz. U. z 2018 r. poz. 645 z późn. zm.).

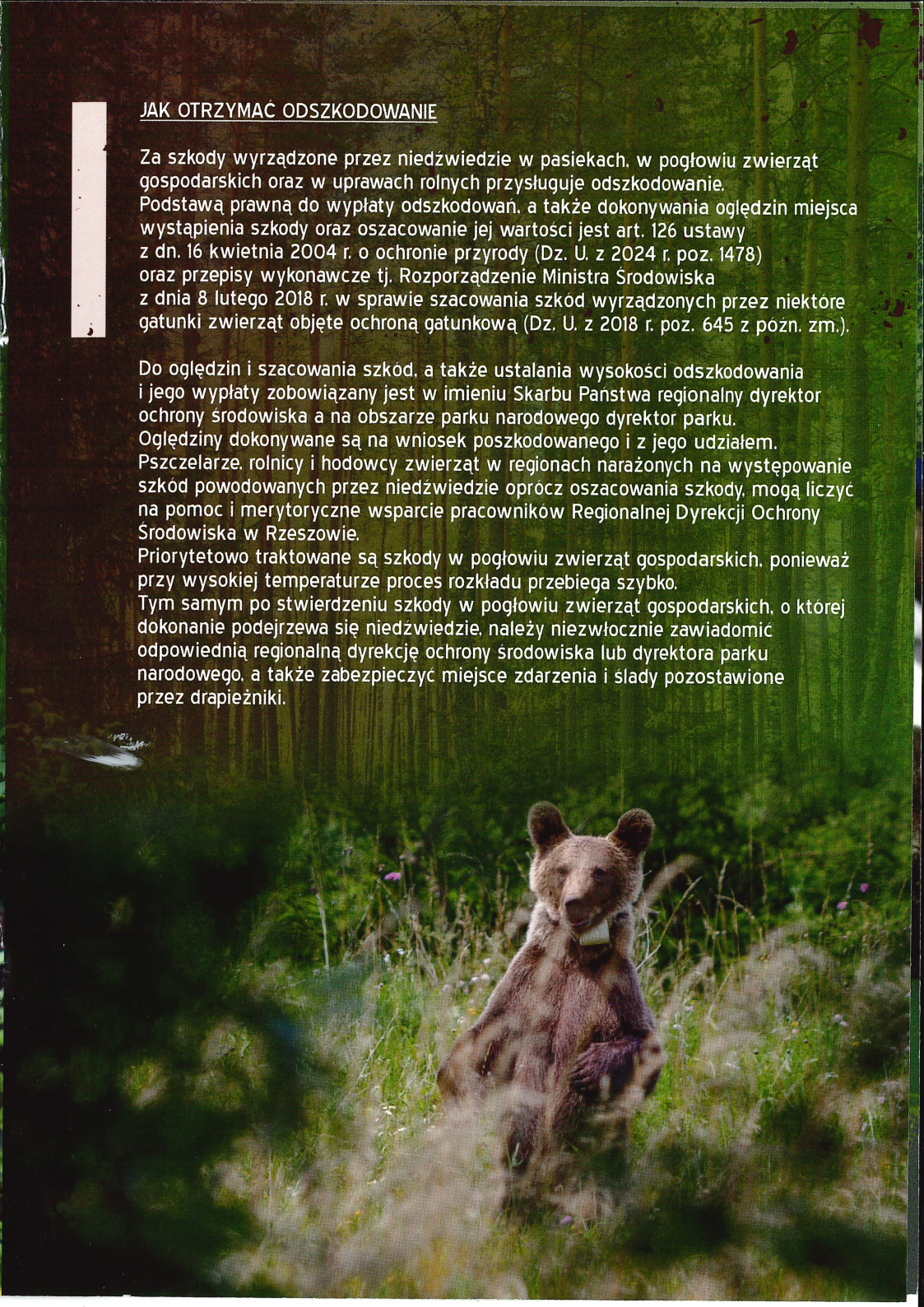
Do oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty zobowiązany jest w imieniu Skarbu Państwa regionalny dyrektor ochrony środowiska a na obszarze parku narodowego dyrektor parku.

Oględziny dokonywane są na wniosek poszkodowanego i z jego udziałem.

Pszczelarze, rolnicy i hodowcy zwierząt w regionach narażonych na występowanie szkód powodowanych przez niedźwiedzie oprócz oszacowania szkody, mogą liczyć na pomoc i merytoryczne wsparcie pracowników Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Priorytetowo traktowane są szkody w pogłowiu zwierząt gospodarskich, ponieważ przy wysokiej temperaturze proces rozkładu przebiega szybko.

Tym samym po stwierdzeniu szkody w pogłowiu zwierząt gospodarskich, o której dokonanie podejrzewa się niedźwiedzie, należy niezwłocznie zawiadomić odpowiednią regionalną dyrekcję ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego, a także zabezpieczyć miejsce zdarzenia i ślady pozostawione przez drapieżniki.

Zwierzęta ranne należy odpowiednio zabezpieczyć weterynaryjnie (koszty leczenia mogą być uwzględnione we wniosku o odszkodowanie). Przed zabezpieczeniem można wykonać fotografie w dużej rozdzielczości wszelkich śladów, z bliskiej odległości z przyłożoną miarką oraz z szerszej perspektywy, tak by było widać fotografowane ślady wraz z otoczeniem, dla identyfikacji miejsca zdarzenia.

Najprostszym zabezpieczeniem miejsca zdarzenia może być np. gruba folia przyłożona kamieniami. Zabite zwierzęta należy przykryć bardzo starannie, aby uniemożliwić żerowanie psów i padlinożerców (kruków, lisów, kun). Przenoszenie zabitych zwierząt, zdeptywanie terenu, przestawianie urządzeń i sprzętu gospodarskiego może doprowadzić do zatarcia śladów pozostawionych przez drapieżniki, a w konsekwencji do nieuznania szkody jako spowodowanej przez niedźwiedzie.

Właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych i leśnych mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego – z dyrektorem tego parku, w zakresie sposobów zabezpieczania pasiek czy zwierząt gospodarskich przed szkodami powodowanymi przez niedźwiedzie.

Odszkodowanie nie przysługuje, jeśli poszkodowany nie wyraził zgody na budowę przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom; oraz nie przysługuje za szkody: wyrządzone przez wilki, niedźwiedzie lub rysie w pogłowiu zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zachodu do wschodu słońca bez bezpośredniej opieki.

CZY WIESZ, ŻE...

- niedźwiedź brunatny występuje w paśmie Karpat;
- największa populacja niedźwiedzia występuje w Bieszczadach – ok. 100 osobników;
- zimowe legowisko niedźwiedzia to gawra;
- niedźwiedź ma słaby wzrok, ale za to bardzo dobry słuch i znakomity węch – dużo lepszy od psów;
- niedźwiedzie widzą w kolorze, co nie jest częste u zwierząt;
- na przełomie XVI i XVII w. istniały w Polsce szkoły dla niedźwiedzi;
- najsłynniejszym, oswojonym niedźwiedziem był Wojtek, który służył w armii generała Andersa.

GDZIE ZGŁOSIĆ SZKODĘ LUB ZDARZENIE Z NIEDŹWIEDZIEM?

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie
Al. Józefa Piłsudskiego 38, 35-001 Rzeszów
tel. 17 78-50-044 fax. 17 85-21-109
e-mail: sekretariat@rzeszow.rdos.gov.pl
Wydział Spraw Terenowych I w Krośnie
ul. Bieszczadzka 1, 38-400 Krosno
tel. 13-43-72-831